
પ્રવચન નં. ૧૦૨, શ્લોક-૧૪૩-૧૪૪ ગાથા-૧૦૬, રવિવાર, ભાદરવા સુદ ૨,
તા.૨૨-૮-૭૧

આ 'નિયમસાર', નિશ્ચય પ્રત્યાખ્યાન અધિકાર. ૧૦૬ ગાથા. વચમાં થોડું બાકી છે ને? 'અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ અને કર્મ પુદ્ગલનો ભેદ...' જુઓ! આ શું કહે છે? કે પર્યાયમાં જે અશુદ્ધતા આત્મામાં છે એ અશુદ્ધ આત્મા કહેવાય છે. ત્યાગનો અધિકાર છે ને? પ્રત્યાખ્યાનનો. મિથ્યાત્વનો ત્યાગ, રાગનો ત્યાગ એ બધો એક જ પ્રકાર છે. આત્મામાં પર્યાયમાં-વર્તમાન હાલતમાં અશુદ્ધતા-મલિનતા જે છે અને કર્મનો ઉદય જે નિમિત્ત છે,

બેને નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધનો વ્યવહાર છે. સમજાણું કાંઈ?

‘અનાદિ બંધનરૂપ સંબંધવાળા...’ વિકારી અશુદ્ધ પર્યાય અને કર્મનું નિમિત્ત, એના સંબંધવાળા ‘અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ અને કર્મ પુદ્ગલનો...’ ભેદ-બેની જુદાઈ. કર્મનો ઉદય છે એનાથી જુદાઈ. તો એનો અર્થ એ થઈ ગયો કે ઉદયમાં જોડાણ, અશુદ્ધ વિકારી પર્યાય છે એનાથી જુદાઈ. સમજાણું કાંઈ?

મુમુક્ષુ :- કોણ જુદા? શેનાથી?

ઉત્તર :- આત્માની વિકારી પર્યાય અને કર્મનું નિમિત્ત. એ બે આત્માના સ્વભાવથી ભિન્ન-જુદા.

ફરીને, અહીં નિમિત્ત-નિમિત્ત સંબંધ વર્ણવ્યો છે. પરમ સંયમી ધર્માત્મા, અનાદિ બંધનરૂપ સંબંધ. કોની સાથે? અશુદ્ધ આત્મા વિકારી પર્યાય અને કર્મનું નિમિત્ત, એનો એને સંબંધ છે. કર્મનું નિમિત્ત છે માટે અશુદ્ધતા છે એમ નહિ. પણ અશુદ્ધતા અને નિમિત્તને, નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ છે. એને ભેદ દ્વારા. એટલે વિકારી પર્યાય અને નિમિત્ત બેય મારામાં નથી. કર્મના નિમિત્તથી લક્ષ છૂટતાં અશુદ્ધતાનું લક્ષ પણ ભેગું છૂટી જાય છે, એમ કહે છે. ઝીણું છે થોડું. થોડું ઝીણું છે.

આત્મા તો અતીન્દ્રિય આનંદની મૂર્તિ, એની વાસ્તવિકતા. હવે એની પર્યાયમાં અશુદ્ધતા છે એને અહીંયા અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ કહેવામાં આવ્યું છે. છે એ આસ્રવ ને વિકાર ને રાગ ને રોગ. રાગનો રોગ. પણ એને અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ કહ્યું. શુદ્ધ અંતતત્ત્વ છે એ વસ્તુ. સમજાય છે કાંઈ? શુદ્ધ અંતતત્ત્વ જે ચિદાનંદ આનંદસ્વરૂપ ભગવાન, એ આત્મા. અને અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ એ વિકારી પર્યાય. છે તો આસ્રવ. પણ એમાં એકતા છે ને એથી એને અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ કહેવામાં આવ્યું છે. એકતા માની છે ને! નહિતર તો શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ પરમાનંદ ધામ અંતર્મુખનો વિષય, એ તો પૂર્ણ શુદ્ધ છે. એમાં જે પર્યાયમાં અશુદ્ધતા, વિકાર, ભ્રમણા, રાગ-દ્વેષ એ દુઃખરૂપ છે. એને અહીંયા અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ કહ્યું છે. એ પર્યાયવાળા જીવને. સમજાણું કાંઈ? અને એને અને કર્મના નિમિત્તને નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ છે. નૈમિત્તિક વિકારી પર્યાય, નિમિત્ત કર્મનો ઉદય. બેનો સંબંધ એ વ્યવહાર છે. એને હું આત્મા શુદ્ધ અંતતત્ત્વ પૂર્ણ આનંદ, જ્ઞાન છું. એને અશુદ્ધ પર્યાય અને નિમિત્ત, બેનાથી ભેદ પાડીને, ભેદઅભ્યાસના બળથી. જુદા પાડવાના બળથી. સેઠી! આવો માર્ગ ભારે ઝીણો.

કર્મ પુદ્ગલનો ભેદ, ભેદાભ્યાસના બળથી-એમ બે વાત. ભગવાનઆત્મા તો શુદ્ધ આનંદ પવિત્રધામ ભગવાનઆત્મા (છે). પણ એની પર્યાયમાં જે અશુદ્ધતા (છે), એ નિમિત્તના સંબંધમાં થઈ છે. કર્મનું નિમિત્ત, એના સંબંધે સંસાર વિકાર, ઉદયભાવ અંતતત્ત્વ અશુદ્ધ પર્યાય અને કર્મનું નિમિત્ત. બેને ભેદ-બેનો ભેદ કરવો. એટલે કે શુદ્ધ આત્મા પરમ આનંદ છું. એના તરફ ઝુકતાં એ અશુદ્ધતા અને નિમિત્તનો ભેદ થઈ જાય છે. શેઠ! શેઠ છે ને એ તમારા

કરતાં બહુ ધ્યાન રાખે છે. બે ભાઈઓ છે ને એમાંથી ભાગ મળી જશે, એમ? એવું નથી. આહાહા..!

આ વસ્તુ પોતે ભગવાનઆત્મા એ તો અતીન્દ્રિય આનંદની કાતળી છે. એને ચૂસવી જોઈએ. એના અતીન્દ્રિય આનંદમાં ઝુકાવથી અતીન્દ્રિય આનંદનો ચુસાવ રસ આવે છે. એ દ્વારા, એવું જે બેનું ભેદ સ્વરૂપ, એ દ્વારા. ભેદાભ્યાસથી. રાગ અને નિમિત્તથી જુદો. એમ અંતર્મુખના વલણથી. વીતરાગમાર્ગ એવી અલૌકિક ચીજ છે કે એને શુદ્ધ દ્રવ્યપાણું બતાવે છે, પર્યાયમાં અશુદ્ધતા બતાવે છે અને એનું નિમિત્ત બતાવે છે. આવી ત્રણ ચીજો વીતરાગ સિવાય ક્યાંય હોય નહિ. સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરે વસ્તુનું સ્વરૂપ જ આવું છે. બીજી રીતે હોઈ શકે નહિ. સમજાણું કાંઈ?

કહે છે કે, ધર્માત્માએ શું કરવું? અનાદિ બંધનરૂપ સંબંધ. બંધનરૂપ સંબંધ. એવો અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ. વિકારી ભાવ, ઉદયભાવ, દોષવાળો ભાવ, દુઃખરૂપ ભાવ એને કર્મપુદ્ગલ નિમિત્ત. એનો ભેદ બે જુદાં છે. એ ન્યાયે જુદાં છે ખરેખર તો. નિમિત્ત અને અશુદ્ધતા એ બે જુદાં છે. પણ બે જુદાં છે એની એકતા માની છે એટલે કહે છે કે એ ભેદાભ્યાસના બળથી કરે છે. અંતર્મુખ સ્વભાવ ચૈતન્ય, એના તરફ ઝુકતાં, એના સન્મુખ થતાં આ રાગ ને નિમિત્તનો ભેદ થઈ જાય છે. અને એ જાતના ભેદાભ્યાસના બળથી એનો ભેદ કરે છે. એમ કહે છે ને? 'ભેદ ભેદાભ્યાસના બળથી કરે છે.' એમ કહ્યું. શું કીધું? અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ વિકારી દશા એટલે અશુદ્ધ આત્મા. એટલે એમ કરીને એમ સિદ્ધ કરે છે કે પર્યાયમાં અશુદ્ધતા જીવે પોતે કરી છે. હતી એને ભેદ પાડવો છે, અહીં તો કહે છે. કરેલી છે અનાદિની, એનાથી ભેદ પાડીને ભેદાભ્યાસ કરવો છે. મુનિને કે સમ્યગ્દષ્ટિને. સમજાણું કાંઈ? બહુ ધીરજના માર્ગ છે.

એવો અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ. વસ્તુસ્થિતિ બતાવે છે અહીં તો. વસ્તુ શુદ્ધ અંતતત્ત્વ છે અને પર્યાયમાં અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ એ પોતે થયેલો છે. અને એમાં નિમિત્ત એ છે. એ બેનો અને એ બેયથી જુદાનો ભેદ ભેદાભ્યાસના બળથી કરે છે. ધર્મી એને જુદાઈના બળથી ભેદ પાડે છે. આહાહા..! આવું પકડવું કઠણ. એવી વાત સિદ્ધ કરી છે.

જ્યારે પ્રત્યાખ્યાન થાય કે મિથ્યાત્વનો ત્યાગ થાય ત્યારે એનો અર્થ એ થયો કે મિથ્યાત્વ અને રાગ એનામાં હતો. ખરું કે નહિ? પર્યાયમાં—અવસ્થામાં—દશામાં—હાલતમાં વિકાર હતો. તો વિકારનો ત્યાગ થાય. પરનો તો ત્યાગ છે જ. પરવસ્તુ તો કંઈ છે જ નહિ. પરનું લક્ષ કર્યું છે એટલો સંબંધ છે. અને લક્ષ કરીને પર્યાયમાં જે અશુદ્ધતા ઉત્પન્ન થઈ છે, એ અશુદ્ધ પર્યાય એટલે અંતતત્ત્વ અને કર્મ પુદ્ગલ નિમિત્ત. એનો ભેદ ભેદાભ્યાસના બળથી કરે છે. અંતરના સ્વભાવની સન્મુખતા કરીને. એ નિમિત્ત અને અશુદ્ધ તો ભેદ છે જ, પણ બેમાંથી પણ ભેદ પાડીને.. આહાહા..! ભગવાનઆત્મા.. કામ ભાઈ! મોટું છે આ. સમજાણું

કાંઈ? એણે કોઈ દિ'કર્યું નથી. એને કેમ કરવું એની ખબર નથી.

બેની-અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ અને કર્મ પુદ્ગલ. એમ શબ્દ પડ્યા છે ને? એની જુદાઈ-એનો ભેદ ભેદઅભ્યાસના બળથી કરે છે. એ રાગ અને નિમિત્ત એ હું નહિ. હું જ્ઞાયક ચિદાનંદ આત્મા. સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ, પરમાત્મા ઈશ્વર પૂર્ણ સ્વરૂપ હું છું. એમ પરથી ભેદ પાડવાનો અભ્યાસ કરતાં બે જુદા પડી જાય છે, એમ કહે છે. 'જેઠાલાલભાઈ'! આહાહા...! ભેદજ્ઞાન.. ભેદજ્ઞાન કહે છે ને? મને ભેદજ્ઞાન બતાવો એમ બિચારા... કોઈ દિ' કરેલું નહિ, સાંભળેલું ન હોય. અરે...! જીવને.. એવું આવ્યું છે આમાં. બિચારા શું કરે? આ વાત.. આહા...!

ત્રણલોકનો નાથ અનંતા અનંતા સિદ્ધોને સોડમાં રાખીને બેઠો એવો ભગવાન છે. આહાહા...! સોડ સમજો છો? સોડ. અમારી કાઠિયાવાડી ભાષા છે. રજાઈ ઓઢે ને? રજાઈ. શાલ ઓઢે છે ને ? શાલ. એને અહીંયા સોડ કહે છે. એમ ભગવાનઆત્મા અનંતા સિદ્ધોને પોતાના પેટમાં, સોડમાં રાખ્યા છે. એવો ભગવાનઆત્મા, એને અશુદ્ધતાની પર્યાય અને કર્મનું નિમિત્ત, નિમિત્ત તો જુદું છે હવે, બેનો સંબંધ પણ વ્યવહારે હતો. એ વ્યવહાર અભૂતાર્થ છે, જૂઠો છે. સમજાણું કાંઈ? માર્ગ તો આવો છે, ભાઈ! સત્ય તો આવું છે. એને આકરું કહો, સહેલું કહો, મોંઘુ કહો, પણ છે તો આ. આ સિવાય બીજી રીતે કરવા જશે તો જન્મ-મરણ નહિ મટે. અને એ પણ પોતાને માટે છે ને. આમાં ક્યાં કો'કને માટે આ છે. દુઃખ પણ પોતે ભોગવે છે. આહાહા...! એકલો દુઃખ ભોગવે. એ આવી ગયું. પહેલી ગાથા. એકલો દુઃખ ભોગવે છે. એકલો મરે અને એકલો જન્મે. આવ્યું ને ભાઈ પહેલું? આહાહા...! કોણ પણ, તારું હતું કોણ કે તારામાં આવે ભેગો? આહાહા...! તારામાં હતું તેં માન્યું હતું કે મિથ્યાત્વ, રાગ-દ્વેષ એ તેં માન્યું હતું. આહાહા...! એનાથી હવે જુદું પડવું છે. એનું નામ ધર્મ છે. છે જુદું પણ એણે (એક) માન્યું છે કે આ રાગ હું છું. એ તત્ત્વ તો જુદું તત્ત્વ છે.

રાગ, દયા, દાન, વ્રત આદિના પરિણામ એ તત્ત્વ આસ્રવ ભિન્ન તત્ત્વ છે. કર્મનો ઉદય તો ભિન્ન તત્ત્વ છે જ. એ તો જડની પર્યાય છે. અહીં તો બેનો સંબંધ કહીને હવે એનાથી જુદું પાડવું છે. સંબંધ જેણે જોડ્યો તે સંબંધ તોડે. ભાઈ! આ તો તારા ઘરની, હિતની વાત છે. મોંઘી લાગે કે ન લાગે પણ આ કર્યા વિના એનો કોઈ દિ' ચોરાશીના અવતાર.. અરે...! ભાઈ! નહિ મટે. દુનિયા તો દુનિયા જોશે અને દુનિયા તો બહારની વાતના વખાણ પણ કરશે, એથી કાંઈ તારા દાળિયા થાય એવા નથી.

અહીં તો કહે છે, 'સંબંધવાળા અશુદ્ધ અંતતત્ત્વ અને કર્મપુદ્ગલનો ભેદ..' જુદાઈ 'ભેદઅભ્યાસના બળથી કરે છે.' એનો અર્થ ઈ કે સ્વસન્મુખતામાં આવે છે એટલે રાગ અને નિમિત્તનો ભેદ પડી જાય છે. આહાહા...! આવું કામ છે. સમજાણું કાંઈ? 'તે પરમ સંયમી...' પરમ ધર્માત્માને 'નિશ્ચયપ્રત્યાખ્યાન તથા વ્યવહાર પ્રત્યાખ્યાનને સ્વીકૃત (-અંગીકૃત) કરે છે.' લ્યો. આવા ધર્માત્માને સ્વસન્મુખની પ્રગટેલી દશા, એ નિશ્ચયપ્રત્યાખ્યાન છે અને વિકલ્પ

ઉઠે જરી આ ચોવીસ કલાક, અડતાલીસ કલાક આહાર ન લઉં, એ વ્યવહાર પ્રત્યાખ્યાન. પણ એ આવા ધર્માત્માને નિશ્ચય અને વ્યવહાર હોય છે. એકલા આત્માના ભાન વિનાના ત્યાગને, અપવાસ કર્યા ને આ કર્યા, એને વ્યવહાર ત્યાગ પણ નથી. લાંઘણું છે. બેય લીધું, હોં! અત્યારે વાત સાધકની છે ને.

પંચ મહાવ્રતનો હજી વિકલ્પ છે એ વ્યવહાર ત્યાગ કહેવાય. વ્યવહાર પ્રત્યાખ્યાન. અંતરમાં રાગથી ભિન્ન પડીને ચૈતન્યના તળિયાં જેણે અંદરથી તપાસ્યા છે, ચૈતન્યના તળમાં તો અનંત આનંદ અને જ્ઞાન ભર્યું છે. એવા તળમાં તળિયામાં અંતરમાં જાય છે એ દશાને નિશ્ચય ત્યાગ કહેવામાં આવે છે. સમજાણું કાંઈ? આ વાત સાધારણ લાખો માણસ ભેગા થાય ને હો.. હા થાય એવું આ નથી. એય..! ‘મૂળચંદભાઈ’! લાખો માણસ હોહા થાય એવું નથી. ઓલો તો વ્યવહારમાં રાજી થઈ જાય. આહા.. આહા..! અપવાસ કર્યા, અઘાઈ કરી, દસલક્ષણીના દસ દિવસ કર્યા,.. વાહ.. વાહ..!

મુમુક્ષુ :- અપવાસ કરવાવાળાના તો વરઘોડા નીકળે છે.

ઉત્તર :- વરઘોડા નીકળે. મરે એની ઠાઠડી નીકળે છે કે નહિ? એ વરઘોડો નથી? બાયું અને આદમી ભેગા થઈને નીકળે છે કે નહિ? કે એકલું મડદું જાય? અને એ વરઘોડો સાથે હોય. એ પણ વરઘોડો જ છે ને, બીજું શું છે? જાનમાં પરણાવવા જાય અને મરવામાં બાળવા જાય, બીજું શું છે? વાજા વગાડે. અમારે ‘પાલેજ’માં તો એક ભંગ્યો હોય છે. એની પાસે મોટું ભુંગળું હોય, ભુંગળું. મરે ત્યારે એ ભુંગળુ લઈને આવે. મોટું ભુંગળું. આવું મોટું ભુંગળું. ભંગ્યો હોય, ભંગ્યો. ભંગી સમજો છો ને? હરિજન નહિ. હરિજન તો ઢેઢ. આ તો ભંગી. એથી હલકા કહેવાય. એમાં પણ બે જાત છે. વિષ્ટા ને પાયખાના સાફ કરે એ ભંગી કહેવાય. હરિજન તો એનાથી ઓલા કહેવાય. સૂતરના કામ કરે.. એ ભંગીનું ઘર છે ત્યાં. દિશાએ જઈએ ત્યાં બહાર ઘર છે. એ મરે એટલે મોટું ભુંગળું લઈને આવે. ભું.. ભું.. કરતો મડદાંની મોઢા આગળ ચાલે. એ વાજુ છે. પરણવા જાય ત્યારે ઓલા બેંડવાજા વગાડે. બધી એકની એક જાત છે, શું છે પણ? આહાહા..!

અહીં કહે છે, મુનિરાજે એવી શૈલી લીધી કે રાગથી અને નિમિત્તથી, નિમિત્તથી તો જુદો જ છે, પણ રાગ અને નિમિત્તને સંબંધ હતો, એ સંબંધ તોડ્યો. સ્વભાવ સાથે સંબંધ કરતાં રાગના સંબંધનો અંદર ભેદ પડી ગયો. એ ભેદના અભ્યાસ દ્વારા અંતર્મુખ દષ્ટિ થઈ અને જે સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન અને શાંતિ પ્રગટી એ તો સત્ય સ્વરૂપ, સત્ય ત્યાગ, સત્ય પ્રત્યાખ્યાન. એમાં હજી અધુરો છે એટલે વિકલ્પ આવે કે ત્યાગ કરું.. આ કરું.. આ કરું. એ વિકલ્પને વ્યવહાર અંગીકાર કરે છે એમ કહેવામાં આવે છે. વ્યવહારે આદરે છે એમ.

[હવે આ નિશ્ચય-પ્રત્યાખ્યાન અધિકારની છેલ્લી ગાથાની ટીકા પૂર્ણ કરતાં ટીકાકાર મુનિરાજ શ્રી પદ્મપ્રભમલધારિદેવ નવ શ્લોક કહે છે :]



શ્લોક-૧૪૩

(રથોદ્ધતા)

ભાવિકાલભવભાવનિવૃત્તઃ
સોહમિત્યનુદિનં મુનિનાથઃ।
ભાવયેદચ્છિલસૌખ્યનિધાનં
સ્વસ્વરૂપમમલં મલમુક્ત્યૈ૥૥૧૪૩૥૥

[શ્લોકાર્થ :-] 'જે ભાવિ કાળના ભવ-ભાવોથી (સંસારભાવોથી) નિવૃત્ત છે તે હું છું' એમ મુનિશ્વરે મળથી મુક્ત થવા માટે પરિપૂર્ણ સૌખ્યના નિધાનભૂત નિર્મળ નિજ સ્વરૂપને પ્રતિદિન ભાવવું. ૧૪૩.

શ્લોક-૧૪૩ ઉપર પ્રવચન

'હવે આ નિશ્ચય-પ્રત્યાખ્યાન અધિકારની છેલ્લી ગાથાની ટીકા પૂર્ણ કરતાં ટીકાકાર મુનિરાજ શ્રી પદ્મપ્રભમલધારીદેવ નવ શ્લોક કહે છે :-' એકના નવ. ૮ અક્ષર આંકડો છે ને. આગળ ૮ લેશે. આલોચનામાં ૮ લેશે. એક ૬ લેશે અને એક ૮ લેશે. આહા...! ૧૪૩. માથે કળશ છે ને?

ભાવિકાલભવભાવનિવૃત્તઃ
સોહમિત્યનુદિનં મુનિનાથઃ।
ભાવયેદચ્છિલસૌખ્યનિધાનં
સ્વસ્વરૂપમમલં મલમુક્ત્યૈ૥૥૧૪૩૥૥

આહાહા...! અરે...! મુનિઓએ તો કામ કર્યા છે ને! ગજબ કર્યા છે! દિગંબર મુનિઓ એ તો કેવળજ્ઞાનના કેડાયતો, કેવળજ્ઞાનને થંભાવી રાખ્યું છે. કેવળજ્ઞાન લઉં, કેવળજ્ઞાન લીધું કે લઉં એમ છે. એવી દશા છે. જુઓ! શું કહે છે?

શ્લોકાર્થ :- 'જે ભાવિ કાળના ભવ-ભાવોથી...' ભવિષ્યના ભવના કારણો એવા વિકારી ભાવ 'નિવૃત્ત છે તે હું છું...' આહાહા...! સમ્યગ્દષ્ટિ પણ એમ જ છે. પ્રત્યાખ્યાન છે ખરું ને એટલે ભાવિ કાળ લીધો છે. પ્રતિક્રમણ ભૂતકાળ લે. સંવર, અલોચના વર્તમાન લે. ભાવિ

કાળના પણ વર્તમાનમાં ભાવિ કાળના ભવ-ભાવોથી નિવૃત્ત છું. એટલે અત્યારે હું નિવૃત્ત છું. આહાહા..! મારા સ્વભાવમાં એ વિકારભાવ છે જ નહિ. ભૂતકાળ માટે કે ભાવિકાળ માટે કે વર્તમાન કાળ માટે. આલોચનામાં વર્તમાન આવશે. અહો..! ચૈતન્યદરિયો, કેવો પવિત્રનો ધામ પ્રભુ! હું, એ હું. ભાવિ કાળના ભવના ભાવ, સંસારના ભાવ, પુણ્ય-પાપના વિકલ્પો, એનાથી નિવૃત્ત છે, તે આત્મા હું છું. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? આમ ખબર પડતી હશે આ?

‘નિવૃત્ત છે તે હું છું...’ પર્યાયમાં વિકાર હતો અને એ વિકાર ભાવિકાળમાં ભવનું કારણ હતું. એનાથી હું નિવૃત્ત છું તે હું છું. આહાહા..! ‘એમ મુનિશ્વરે...’ ધર્માત્માએ ‘મળથી મુક્ત થવા માટે...’ દેખો! ભાવિ ભવનો ભાવ તે મેલ છે. ચાહે તો સર્વાર્થસિદ્ધમાં સ્વર્ગમાં જવાનો ભાવ (હોય) એ પણ મેલ છે. એનાથી તો નિવૃત્ત છે તે હું. નિવૃત્ત છે તે હું. એ છે તે હું નહિ. શુભાશુભભાવ છે તે હું નહિ. એનાથી નિવૃત્ત છે તે હું છું. ભારે કામ, ભાઈ! અંતર્મુખ ઢળતાં, સ્વભાવ સન્મુખ ઢળતાં, વળતાં એ હું, એ તો ભાવિના ભવના ભાવથી રહિતવાળો તે હું છું. સમજાણું કાંઈ? ભારે આકરું કામ. આ સત્ય જ આવું છે. એને આકરું કહેવું એ તો લોકની દુર્લભતા બતાવવા માટે. આકરું કહેતાં એ વસ્તુ એથી કોઈ બીજી જાત હોય એમ નથી. વાત તો આ છે.

ભગવાન સત્યનું સ્વરૂપ તો આ છે. સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરદેવે આમ જાહેર જગતમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે. સમજાણું કાંઈ? અરે..! ભાવિ એટલે ભવિષ્યકાળ, એના જે ભવ, એનો ભાવ. ભવનો ભાવ એનાથી તો હું નિવૃત્ત છું. અત્યારે હું નિવૃત્ત છું. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? એ તે કંઈ વાત છે? એ તો ભાવ છે. આ ભાવ પ્રગટ્યા વિના બધી વાતું થોથોથોયાં છે. આહાહા..! પછી પૂજા કરે ને ભક્તિ કરે ને જાત્રા કાઢે ને.. દસ-દસ લાખ, વીસ લાખ ખર્ચે ને મંદિર બનાવે લાખ, કરોડ ને અબજ, બધું થોથાં છે.

હું એટલે આત્મા અને એ આગળ કહેશે.. અનંત અનંત આનંદનો નાથ ભરેલો. એવો હું ભાવિ ભવના ભાવથી નિવૃત્તેલ છે તે હું છું. આહાહા..! વર્તમાનમાં એ ભાવ કરે છે કે હું આવો છું. અને ભાવિ માટે પણ હું આવો જ છું. આહાહા..! ભારે આકરી વાત. આખો દિ.. આ જુઓને! દસ દિવસ આવશે. પૂજા કરવી, ભક્તિ સવાર થયા. ષોડશ કારણ ભાવતા... શું આવે છે?

મુમુક્ષુ :- દરશવિશુદ્ધિ ભાવના ભાય..

ઉત્તર :- સોલહ તીર્થંકર પદ પાય. એય..! રાજી રાજી થઈ જાય બધા. આહાહા..! ષોડશ કારણ ભાવના તો વિકલ્પ, રાગ છે. જે ભાવે તીર્થંકર (ગોત્ર) બંધાય એ રાગ છે. અપરાધ છે, નુકસાન છે. આહાહા..! એ.. ‘મૂળચંદભાઈ’!

મુમુક્ષુ :- તીર્થંકરપદને પ્રાપ્ત થાય..

ઉત્તર :- તીર્થંકર એટલે શું? સમવસરણ મળે ઈ તીર્થંકર? ઈ તો જડનું થયું છે. એ તો પુણ્ય પ્રકૃતિ છે અને જે ભાવે બંધાણી એ તો અપરાધ છે. ‘પુરુષાર્થ સિદ્ધિ ઉપાય’માં

બતાવ્યું છે ને? મહારાજ! સમક્રિતી પણ જ્યારે તીર્થંકર ગોત્ર બાંધે તો એ ભાવ સમક્રિતીને જ હોય. તો ઇ શું છે? સમક્રિતથી બંધાય છે? ના. એ તો શુભઉપયોગનો અપરાધ છે. સમજાણું કાંઈ? પહેલાં બતાવ્યું હતું. કેટલામી ગાથા? ૨૨૦. જુઓ!

‘આ લોકમાં રત્નત્રયરૂપ ધર્મ નિર્વાણનું જ કારણ થાય છે, અન્ય ગતિનું નહિ, અને જે રત્નત્રયમાં પુણ્યનો આસ્રવ થાય છે, તે આ અપરાધ શુભોપયોગનો છે.’ કહો, સમજાણું? તીર્થંકરની વાત છે, હોં! માથે. એ ૨૧૮ (ગાથા) છે.

સતિ સમ્યક્ત્વચરિત્રે તીર્થંકરાહારબન્ધકૌ ભવતઃ।

યોગકષાયૌ નાસતિ તત્પુનરસ્મિન્નુદાસીનમ્।।૨૧૮।।

‘જેમાં સમ્યક્ત્વ અને ચારિત્ર...’ આનંદસ્વરૂપ ભગવાનઆત્મા હોવા છતાં, એને ‘તીર્થંકર અને આહારક પ્રકૃતિનો બંધ કરનાર યોગ અને કષાય થાય છે...’ યોગ અને કષાય તીર્થંકર પ્રકૃતિના બંધનું કારણ છે. આહાહા...! ‘અમૃતચંદ્રાચાર્ય’ મહારાજ દ્વિગંબર સંત વનવાસી (આ કહે છે). ‘પુરુષાર્થસિદ્ધિ ઉપાય’ ૨૧૮ ગાથા. આહાહા...! ‘અને ન હોતા, થતા નથી...’ એટલે કે યોગ અને કષાય ન હોય તો તીર્થંકર ગોત્ર બંધાતું નથી. ‘તે સમ્યક્ત્વ અને ચારિત્ર વિના બંધના કર્તા યોગ અને કષાય થતા નથી...’ સમ્યક્ અને ચારિત્ર હોય અને યોગ, કષાયથી કર્મ બંધાય એમ હોય નહિ. માટે સમ્યક્ અને ચારિત્ર હોય ત્યાં આવો કષાય હોય એનાથી તીર્થંકર ગોત્ર બંધાય છે. તો એ ‘આ બંધમાં ઉદાસીન છે.’ એ સમ્યગ્દર્શન અને ચારિત્ર, જે ભાવથી તીર્થંકર પ્રકૃતિ બંધાય એ ભાવથી ઉદાસ છે. ત્યારે છે શું એ? એમ કહ્યું. એ અપરાધ છે. એ ૨૨૦ (ગાથા)માં અપરાધ કીધો. યોગ કષાય એ અપરાધ છે. આહાહા...! એ... ‘ભીખાભાઈ’! તીર્થંકર પ્રકૃતિ પણ.. કહે છે ને, ‘મૂલચંદભાઈ’ (કે) તીર્થંકર પ્રકૃતિ બંધાય ને. તીર્થંકર થાય ને. આહાહા...! અને જે ભાવે તીર્થંકર બંધાણું એ ભાવે કાંઈ કેવળજ્ઞાન થાતું નથી. એ તો અપરાધ છે. એનો નાશ કરશે તે દિ’ કેવળજ્ઞાન થાશે. સમજાણું કાંઈ? આવો માર્ગ! આહાહા...! વીતરાગનો નિર્દોષ નિષ્કલક માર્ગ. આહાહા...!

પોતાનો સ્વભાવ જ તદ્દન શુદ્ધ સ્વભાવ પવિત્ર (છે). એના સ્વભાવના ભાન દ્વારા અને સ્થિરતા દ્વારા જ મુક્તિ થાય. એમાં આ વચ્ચે અપરાધ આવે. આહાહા...! ઓલો રાજી રાજી થાય. ષોડશ કારણ ભાવના ભાય, તીર્થંકર પદ પાય.. શું આવે છે ને? શું કીધું પછી? પરમગુરુ હોય.. એય...! ‘શ્રીચંદજી’! અમારે ‘શ્રીચંદજી’ બહુ ગાય છે. આ દસ દિ’ આવશે ને? પરમગુરુ હોય.. એ... બેઠા ત્યાં. પહેલા બહુ ગાતા. હવે ઓછું થઈ ગયું. અપવાસ-અપવાસ હોય. તીર્થંકરપદ પાય, પરમગુરુ હોય.. પરમગુરુ હોય. તીર્થંકરથી પરમગુરુ થાતો હશે? પ્રકૃતિથી. અને જે ભાવ અપરાધ છે તેનાથી આત્મા પરમગુરુ થાતો હશે? એય...! શેઠ! લોકોની શ્રદ્ધામાં જ ભાન ન મળે કાંઈ.

અહીં તો ૨૨૦ (ગાથા)માં કીધું. ‘શુભોપયોગોઽયમપરાઘઃ’ ‘મૂળચંદભાઈ’! જે ભાવે તીર્થંકર

ગોત્ર બંધાય એ શુભઉપયોગનો અપરાધ છે. શુભઉપયોગ પોતે અપરાધ છે. આહાહા...! કાંઈ નિરપરાધથી બંધન થાય? ‘પાટનીજી’! (સંવત) ૧૯૮૫ માં આ વાત સભામાં મૂકી હતી. ૧૯૮૫. સંપ્રદાયમાં હતા ને ત્યારે? પોષ મહિનો હતો, પોષ. ૧૯૮૫. ‘બોટાદ’. ૧૫+૨૭=૪૨ (વર્ષ) થયા. ત્યાં તો હજારો માણસ આવતું. લોકોને અમારા ઉપર બહુ પ્રેમ હતો ને. ખીચોખીચ સભા. આ તો નાની અત્યારે છે. ઓલી તો મોટી સભા. ૩૦૦-૩૫૦ ઘર. ૧૦૦૦-૧૫૦૦ માણસ ખીચોખીચ (બેઠા હોય). બહાર બેસે. માય નહિ. લોકોને બહુ માન હતું ને. પ્રિયતા બહુ હતી અમારા ઉપર. આ મુહુર્તની ફરી, મૂર્તિ આવી ત્યાં બધું ફરી ગયું. તે દિ’ એમ કહ્યું હતું, ડોં! સભામાં. જે ભાવે તીર્થંકરગોત્ર બંધાય એ ધર્મ નહિ. ધર્મથી બંધાય એ વસ્તુ હોઈ શકે નહિ. માટે ધર્મથી વિરુદ્ધ તે પુણ્ય છે. બીજી રીતે કહો તો કીધું, અધર્મ છે. ખળભળાટ થઈ ગયો. સભાને તો બધાને પ્રેમ હતો ને.

એક વેષધારી બેઠા હતા. ‘જગજીવન’. એય...! ‘હરિભાઈ’! ‘જગજીવન’ને ઓળખ્યા ને? ક્યાં ગયા ‘હરિભાઈ’? ‘જગજીવનજી’ હતા. એકલા બેઠા હતા. વોસરે.. વોસરે.. વોસરે વોસરે એટલે આ શ્રદ્ધા અમારે જોતી નથી. ક્યાં છે પણ મફતના ઉઠી ગયા સભામાંથી. સભાવાળાને કાંઈ ખબર પડે, શું બોલ્યા. પણ મને ખબર પડી. સભા તો એક જ ધ્યાને મારું સાંભળતા હોય. ઈ તો ચાલ્યા ગયા. વ્યાખ્યાન પૂરું થયું પછી એકલા (હતા ત્યારે) કીધું, પણ શું કરવા ઉઠ્યા? ને બેસતું હોય તો બેસી રહેવું હતું. કોઈએ માન્યા તમને? શું કીધું ઈ સભાને ખબર છે? વોસરે.. વોસરે કરીને ઉઠી ગયા. આપણે આવે છે ને વોસરે? નથી આવ્યું? આવી ગયું. પ્રત્યાખ્યાનમાં. ત્યાગું છું, છોડું છું. વોસરે એટલે છોડું છું. આ શ્રદ્ધા છોડું છું. ક્યાં હતી પણ મફતના શું કરવા ઉઠી ગયા? એના મોટા સાધુને સારું લગાડવા. ‘મૂળચંદ્રજી’ને. જુઓ! મેં એ વખતે આવી સભામાં પણ (આવું બોલ્યો). કોઈ સભા સમજતી નથી કે તમે શું કીધું. મને ખબર છે કે આ શ્રદ્ધા તમારી વોસરે... વોસરે. ૧૯૮૫ની વાત છે, શેઠ! ૧૫+૨૭=૪૨ વર્ષ થયા. સંપ્રદાયમાં કહ્યું હતું, ડોં! આહાહા...! માર્ગ આ છે. માર્ગ આ છે, કીધું. બે વાત કરી હતી. પંચમહાવ્રત તે આસ્રવ છે અને તીર્થંકર ગોત્ર જે ભાવે બંધાય તે ધર્મ નહિ પણ અધર્મ છે. માનો, ન માનો પણ માર્ગ આ છે. ‘બાલચંદ્રજી’! તમારા સંપ્રદાયમાં રહીને કહ્યું હતું. આહાહા...!

અહીં કહે છે, એમ ધર્માત્માએ ‘મળથી મુક્ત થવા માટે...’ આહાહા...! ‘પરિપૂર્ણ સૌખ્યના નિધાનભૂત...’ આહાહા...! પરિપૂર્ણ આનંદનું નિધાન, એવું જે નિર્મળ નિજ સ્વરૂપ. ભગવાનઆત્મા પોતાનું નિજ સ્વરૂપ, પોતાનું પરિપૂર્ણ આનંદ. આહાહા...! પરિપૂર્ણ સુખ. અનંત સુખ. પરિપૂર્ણ સુખનું નિધાન. અનંત સુખ. પરિપૂર્ણ સુખનું નિધાન. એવી મારી નિજની ખાણ. તે પણ ‘નિર્મળ નિજ સ્વરૂપ...’ એને ‘પ્રતિદિન ભાવવું.’ ધર્માત્માએ દિન દિન પ્રત્યે આ ભાવના કરવી. હું પરમ આનંદનો ધામ, નિધાન એના તરફ ઝુકાવ કરવો. આનું નામ ધર્મ છે. કહો, શેઠ!

મુમુક્ષુ :- ભાવના ભાવવી તો આ રીતે.

ઉત્તર :- ભાવનાનો અર્થ આહીં એકાગ્રતા છે. ભાવના એટલે વિકલ્પ નહિ.

કહે છે કે ધર્માત્માએ હું છું, આવો તો નિર્ણય સ્થિરતામાં કર્યો છે. પણ મુક્ત થવા માટે વારંવાર પરિપૂર્ણ સુખનું ધામ નિધાન પ્રભુ, આહાહા...! અલ્પસુખ નહિ, દુઃખ તો નહિ જ. ભગવાનઆત્મામાં દુઃખ તો નહિ જ, વિકાર તો નહિ જ. નિમિત્ત તો નહિ પણ અલ્પસુખ પણ નહિ. ચૈતન્ય આનંદનો નાથ, જેનો સ્વભાવ આનંદ, એવા પરિપૂર્ણ સુખનું નિધાન, એવું નિજ નિર્મળ સ્વરૂપ, એની તરફ ઝુકાવ કરવો. આહાહા...! લ્યો, 'જેઠાલાલભાઈ'! હજી તો અહીં 'જેઠાલાલભાઈ'ને વાંધા ઓલા, કર્મનું હોય તો વિકાર થાય, કર્મ હોય તો વિકાર થાય. કરો, ચર્ચા. આ કહે, હું એવું માનતો નથી. શું કહ્યું આ?

જેને સુખી થવું હોય તો એણે શું કરવું? કે પરમ પરિપૂર્ણ આનંદનો નિધાન ભગવાનઆત્મા સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથ પરમાત્માએ પ્રગટ કર્યો અને આવો આત્મા છે. પરમ આનંદની મૂર્તિ પ્રભુ પરિપૂર્ણ આનંદ. એવો જે આત્માનો સ્વભાવ, નિર્મળ નિજ સ્વરૂપ એવું આત્માનું. એમાં એકાગ્ર થવું એ સુખને પામવાનો રસ્તો છે. બાકી આ બધા દુઃખના પામવાના રસ્તા છે. આહાહા...! કહો, સમજાણું કાંઈ? ૧૪૩ (શ્લોક પૂરો) થયો. ૧૪૪.



શ્લોક-૧૪૪

(સ્વાગતા)

ઘોરસંસૃતિમહાર્ણવભાસ્વ-

દ્યાનપાત્રમિદમાહ જિનેન્દ્રઃ ।

તત્ત્વતઃ પરમતત્ત્વમજરૂં

ભાવયામ્યહમતો જિતમોહઃ ॥૧૪૪॥

[શ્લોકાર્થ :-] ઘોર સંસારમહાર્ણવનું આ (પરમ તત્ત્વ) દેદીપ્યમાન નાવ છે એમ જિનેન્દ્રદેવે કહ્યું છે; તેથી હું મોહને જીતીને નિરંતર પરમ તત્ત્વને તત્ત્વતઃ (-પારમાર્થિક રીતે) ભાવું છું. ૧૪૪.

શ્લોક-૧૪૪ ઉપર પ્રવચન

ઘોરસંસૃતિમહાર્ણવભાસ્વ-

દ્યાનપાત્રમિદમાહ જિનેન્દ્રઃ ।

તત્ત્વતઃ પરમતત્ત્વમજરૂં

ભાવયામ્યહમતો જિતમોહઃ ॥૧૪૪॥

શ્લોકાર્થ :- આહાહા...! 'ઘોર સંસારમહાર્ણવ...' મોટો દરિયો ચાર ગતિમાં રખડવાનો સંસાર મિથ્યાત્વભાવ. આહાહા...! નરક ને નિગોદ, કીડા ને કાગડા, કૂતરા ને કુંજર, હાથી એવા ભવો મહાસંસાર. ઘોર સંસાર. મહાર્ણવ. મોટો દરિયો છે કહે છે. આહાહા...! એનું 'આ (પરમ તત્ત્વ) દેદીપ્યમાન નાવ છે...' ચૈતન્ય ભગવાન આનંદનો નાથ, એ પરમ ઘોર સંસારને તરવા માટે નાવ સમાન છે. એ આત્મા નાવડી છે. એ બહારના સંયોગો તો દુઃખદાયકનું નિમિત્ત છે અને અંતરના સંકલ્પ, વિકલ્પો એ તો દુઃખની મૂર્તિ છે. આહાહા...! સંકલ્પ ને વિકલ્પ, આ કરું ને તે કરું, એ બધી દુઃખની ખાણ છે. એકલી દુઃખની ખાણ છે. એવો મહા સમુદ્ર સંસાર, એને તરવા માટે 'આ (પરમ તત્ત્વ) દેદીપ્યમાન નાવ છે...' એ શોભિતી નાવ છે. શણગારેલી નાવ છે. કોણ? આત્મા. અનંત જ્ઞાન ને આનંદનો નાથ પ્રભુ, જેમાં અતીન્દ્રિય આનંદ પરિપૂર્ણ સુખથી ભરેલો આત્મા છે. એ આત્મા સંસારના ઘોર સંસારના ભવથી તરવા માટે નાવડી આત્મા છે. આહાહા...!

'નાવ તરે રે મારી નાવ તરે...' એવું શ્વેતાંબરમાં આવે છે. એ વાત સાચી નથી પણ... એક 'અયવંતો' રાજકુમાર હતો. નાની ઉંમરમાં દીક્ષા લીધેલી. શ્વેતાંબરમાં 'ભગવતી' માં આવે છે. વાત બધી ખોટી છે પણ એ વાત એવી આવે છે. સાર કાઢવો છે. એ 'અયવંતો' રાજકુમાર હતા. પછી નાની ઉંમરમાં દીક્ષા લીધી. ઘણી નાની ઉંમર. એમાં મુનિઓ સાથે જંગલ-દિશાએ બહાર જાય છે. વળતા વળે છે ત્યાં વરસાદ બહુ આવ્યો. વરસાદ સમજ્યા? વરસાદ સમજતા નથી? બારીશ કહો કે વરસાદ કહો. એટલો શબ્દ (છે). પાણી બહુ પડ્યું. એમાં નાનું બાળક. રાજકુમાર અને દીક્ષા થઈ ગયેલી. પેલો પાણીનો પ્રવાહ ચાલે ને? બહુ વરસાદ એટલે. પોતે આમ બેસી ગયા. બેસીને આમ પ્રવાહ ચાલ્યો એમાં ધૂળની પાળ બાંધી. માટીની પાળ બાંધી. અને પાતરું હાથમાં હતું. શ્વેતાંબર તો એમ માને ને? પાતરું.

મુમુક્ષુ :- પાતરું તો પહેલેથી સિદ્ધ કરી દીધું.

ઉત્તર :- બધું સિદ્ધ કરવું છે. એક કાંકરે બધા... બધી વાત ખોટી. ઈ પાતરું એમાં મૂક્યું. 'નાવ તરે રે મોરી નાવ તરે... એમ મુનિવર જળ શું ખેલ કરે..' એની સજ્ઞાય બધી વાંચેલી. આ તો દુકાન ઉપર વાંચેલી. (સંવત) ૧૯૬૪-૬૫. ચાર સજ્ઞાયમાળા છે ને? એ તો તે દિ' વાંચેલી. ઓલા બીજા સાધુ જોયું તો કહે, અરર...! આ શું? પાણીમાં... 'નાવ તરે રે મોરી નાવ તરે, મુનિવર જળ શું ખેલ કરે, મોહનીય કર્મના રે એ ચાળા, મુનિવર દોહે ના નરિયા રે બાવા..' એક હસ્તિમુક્તકુમાર અને એક ગજસુકુમાર. બેય નાના હતા ને? એની એક મોટી સજ્ઞાય છે. આ તો બધી દુકાન ઉપર વાંચેલી. દીક્ષા પહેલા, હોં! ૧૯૬૪ની સાલ. ધંધો નિવૃત્તિનો, ઘરની દુકાન હતી. ખૂબ વાંચેલું.

અહીં એમ કહે છે,.. ઈ તો પાતરું ને પાણી ને સાધુ.. ઈ બધી વાત ખોટી છે. સમજાણું? પણ આ નાવ. આહાહા...! મારો ભગવાનઆત્મા પરમાનંદની મૂર્તિ. 'નાવ તરે રે મોરી નાવ

તરે, એમ નિજ આનંદમાં આતમ ખેલ કરે..’ નિજ, કહ્યું ને? જુઓને! મારો તરતો આત્મા એ સંસારના સમુદ્રથી નાવ સમાન તરતો છે. સમ્યગ્દષ્ટિ ધર્મી એમ પોતાના નિજાનંદસ્વરૂપ ભગવાનને સંસારના દરિયાથી તરતું નાવ માને છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? રાજકુમાર. ગજસુકુમાર થયા ને? શ્રીકૃષ્ણના ભાઈ. એ નાની ઉંમરમાં.. પરણ્યા નહોતા ને દીક્ષા લીધી. એને પણ એકદમ વૈરાગ્ય થઈને સંસારમાં ધ્યાનમાં હતા ને એના સાસરાએ નહીં. આપણે ફોટો છે ને? ગજસુકુમારનો. ઇ બેની વાત આવે છે. બે મુનિવર નામ લીયા બાળા. એક તો મુનિને પાત્ર ન હોય. અને મુનિ બાળક હોય તોપણ એને આવા મોહના ચાળા હોય નહિ. એય..! આહા..! આવી વાતું લડાવી છે એમાં. ‘ભગવતી સૂત્ર’માં. ‘રાણપુર’માં આ વાત કોઈ આવી હતી. પેલા ભાઈ હતાને? શું કહેવાય? ‘રાણપુર’માં છાપાવાળા. ગુજરી ગયા, નહિ? ‘અમૃતલાલભાઈ’. ઇ ત્યાં વ્યાખ્યાનમાં આવેલા. ત્યાં હતું ને? એનું સ્થાન હતું ને, ‘રાણપુર’. બહાર છાપામાં હતું. અમે એના ઘરે ગયા હતા. તે દિ’ વ્યાખ્યાનમાં આવેલા અને આ વાત આવતી હતી. આ આવી હતી તે દિ.’ ૧૯૮૪ની વાત છે. ૧૯૮૪નું ચોમાસુ હતું ને? ‘રાણપુર’. બિચારાએ કોઈ દિ’ સાંભળેલી નહિ એટલે આહા..! શું કહે છે આ? કારણ કે એને વૈરાગ્ય... બધા આવ્યા હતા. પજોસણમાં તો આવે ને. જુઓ! આમ છે. આત્મા રાગથી ભિન્ન અને પરથી ભિન્ન, એને ભાન કર્યા વિના નાવ તરશે નહિ, કીધું. બૂડશે. આ બહારની શોભા ને આ પૈસા મળ્યા ને ઠીકણા મળ્યા ને આબરૂ વધી. પૂછડા વધ્યા. રખડવાના છે. એય..! ‘મલૂકચંદભાઈ’ તે દિ’ હતા કે નહિ? ૧૯૮૪. પેલાનો અપાસરો, કેવો?

મુમુક્ષુ :- અમૃતલાલ..

ઉત્તર :- હા ઇ. ઓલો અપાસરો છે ને? ન્યાં મેડી ઉપર વાંચ્યું હતું ને. તપસીનો અપાસરો. ૧૯૮૪માં. આ હતા ને. ‘મનસુખ-બનસુખ’ બધાએ પોષા કર્યા હતા. તે દિ’. ખબર છે? આ ‘મનસુખ’ તે દિ’ નાનો હતો. ૧૯૮૪. ૧૬+૨૭, કેટલા થયા? ૪૩ વર્ષ પહેલાની વાત છે. એણે પોષો કર્યો હતો. ‘પૂનમભાઈ’! તમારા બાપે ને એ બધાએ પોષા કર્યા હતા.

મુમુક્ષુ :- બજારમાં એ નહિ ખપતી હોય.

ઉત્તર :- વાત સાચી છે. હવે આ બીજો માલ આવ્યો. આ તો કસ્તૂરી વેંચાણી હવે. એ તો બધા ખડના પોટલા હતા. આહાહા..!

જુઓને! મુનિરાજે કેવી રીતે (વાત કરી છે)! અરેરે..! ઘોર મહાર્ણવ સંસાર. ચોરાશીના અવતારના કારણો વિકારભાવ, મિથ્યાત્વભાવ, પુણ્ય-પાપ ભાવ એવો મહાસંસાર ઘોર. એમાં દેદીપ્યમાન મારું નાવડું રંગીત છે, શોભિતું નાવડું છે, કહે છે. એમ કહ્યું ને? ભાઈ! ‘ભાસ્વ’, ‘ભાસ્વ’, ‘ભાસ્વ’ એટલે શોભિત. સમજાણું કાંઈ?

એક દાખલો આપતા. એક હતો આંધળો. એના બાપ મરી ગયેલા. અને એના બાપને નાવડાનો ધંધો. નાવડું ભાંગી ગયેલું, ફૂટલું. એમાં કોઈ પુણ્યનો દાડો હશે. નર્મદાની નદીમાં

ઓલે કાંઠે જાવું હતું. હવે આ કહે કે મારી પાસે કાંઈ સાધન નહિ, હું આંધળો. ફૂટવું નાવડું હતું. કાગળે શણગાર્યું. કાગળ.. કાગળ. ચોડી.. શું કીધું? કાગળ નથી સમજતા? લાલ ચીતરામણવાળા કાગળ (લગાવ્યા). ફૂટલી નાવ. નાવ ફૂટલી. કાણા પડેલા. ખર્ચ કરે તો હજાર રૂપિયા જોવે. શોભિત નાવ. પછી નદીના આ કાંઠેથી ઓલે કાંઠે જાવું. માણસને ત્રણ રૂપિયા, ચાર રૂપિયા આ કાંઠેથી ઓલે કાંઠે લઈ જવાના. આ નાવવાળો કહે, મારે તો એક રૂપિયો લેવો છે. આખું ખોચોખીચ ભરાણું. ચાલ્યું વહાણ. ચાલતા જ્યાં પાણી ભરાણું એટલે કાગળ પલળ્યા. અંદર અધવચમાં પાણી આવ્યા. એ.. આ શું થયું? ભાઈ! તમને ખબર નથી? ચાર રૂપિયાનો એક રૂપિયો (લીધો તો) તમે છેતરાણા કે હું છેતરાણો? .. બતાવ્યું. ઓલા ચાર રૂપિયા લે તો મેં એક રૂપિયો લીધો તો કાંઈક કારણ હશે એમ તમને વિચાર ન આવ્યો? ચશ્મા ચડાવ્યા હતા. લીલા. એટલે દેખે નહિ બીજા. જુઓ! હું તો આંધળો છું. તમે પણ આંધળા?

એમ આ મોક્ષના માર્ગની સહેલી વાતું આંધળાએ કરી નાખી છે બધી. સમજાણું કાંઈ? દયા પાળો ને વ્રત પાળો ને તપ કરો.. મોક્ષ થશે. આંધળાઓએ આવો સહેલો માર્ગ કર્યો. અને ઓલા ભાન વિનાના બેઠા એમાં. સમજાણું કાંઈ? ‘જેઠાભાઈ’! એ અમારે ‘હીરાજીમહારાજ’ દાખલો આપતા. ગુરુ આપતા. એમની ક્રિયા તો બહુ આકરી હતી ને. આહા..! સસ્તો ધર્મ. અપવાસ કરો, આ કરો, અહમ કરો, આ શું કહેવાય તમારે? સોળ ભથ્થું કરો.. સોળ ભથ્થું નહિ? માસખમણ મહિનાના. શ્રાવણ સુદ પૂનમથી આપણે દિગંબરમાં. ષોડશ કારણ ભાવના, એના અપવાસ. જાઓ તમારું કલ્યાણ. ધૂળેય નથી, સાંભળને! મરી જાને કલ્યાણ કરીને. એ તો રાગની ક્રિયા છે. સોંધું બતાવ્યું આંધળાએ. એય..! ‘મૂળચંદભાઈ’! નાવ ફૂટલી શણગારેલી. આ સાચી શણગારેલી. આહાહા..!

‘દેદીપ્યમાન નાવ છે એમ જિનેન્દ્રદેવે કહ્યું છે;...’ આહાહા..! ત્રણલોકના નાથ જિનેન્દ્ર વીતરાગ પરમેશ્વર, જેના સો ઇન્દ્રો તળિયા ચાટે, એવા ભગવાન ત્રિલોકનાથે એમ કહ્યું કે સંસારમાં તરવાનો નાવ, એ તારો પરમ આનંદનો ધામ આત્મા છે. એની દૃષ્ટિ અને અનુભવ કર, એ તરવાનો ઉપાય છે. બાકી આ ક્રિયાકાંડ ને રાગાદિ એ કોઈ તરવાનો ઉપાય છે નહિ. આહાહા..! આકરું તો લાગે ભઈ માણસને, હોં! ઘણા વર્ષથી સેવતા હોય. માન મળ્યું હોય મોઢા આગળ પડીને, લ્યો. આ અમારા ઘરમાં ડાહ્યા છે. નીકળે ગાંડા. એય..! ‘પોપટભાઈ’! આહાહા..!

અરે..! ઘોર સંસારને તરવાને માટે આ દેદીપ્યમાન આત્મા, એનું દેદીપ્યમાન નાવ છે. આહાહા..! અતીન્દ્રિય આનંદ અને અતીન્દ્રિય જ્ઞાનની નાવ આત્મા, એનો જેણે અંદર અનુભવ કર્યો, એ આત્મા પોતે સંસારને તરવાની નાવ છે. બીજી કોઈ ક્રિયાકાંડ આદિ સંસારને તરવાની નાવ છે નહિ. અરે..! ‘તેથી હું...’ જિનેન્દ્રદેવે એમ કહ્યું. પરમાત્મા ત્રિલોકનાથે ઇન્દ્રોની ગણધરોની સમક્ષમાં પરમાત્મા આમ ફરમાવતા હતા.

‘હું મોહને જીતીને નિરંતર પરમ તત્ત્વને તત્ત્વતઃ (–પારમાર્થિક રીતે) ભાવું છું.’ આહાહા...!
 એવું પરમ તત્ત્વ. મોહને જીતી, મિથ્યાભ્રાંતિને ટાળી, મારો ભગવાન આનંદનો ધામ એના
 ઉપર મારી દષ્ટિ અને એનો સ્વીકાર, એ પરમ સત્યનો સ્વીકાર (છે). એવા જીવને ‘નિરંતર
 પરમ તત્ત્વને તત્ત્વતઃ (–પારમાર્થિક રીતે)...’ વિકલ્પ અને ચિંતાથી નહિ. આહાહા...! અંતરના
 ભગવાનઆત્મામાં એકાગ્ર થઈને ભાવું છું. એની ભાવનામાં એકાગ્ર છું. એ મારે મોક્ષનો
 ઉપાય છે.

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)